

XIII. évfolyam, 4. szám - 2013. tél

magyartarka

A Magyartarka Tenyésztők Egyesületének Információs lapja

*Békés Karácsonyi Ünnepeket
és Boldog Új Évet kívánunk
minden kedves Olvasónknak!*

MAGYARTARKA TENYÉSZBIKÁK SZAPORÍTÓANYAGÁNAK ÁRJEGYZÉKE

érvényes: 2014. január 1-től

KLSZ	NEV	Megb%	Tej kg	Zsír kg	Zsír %	Feh. Kg	feh%	Ráma	Izm.	Testal.	Tőgy	TTI	HTI	SV%	FTI	KTI	Ár Ft+Áfa
15511	TEVELI TAKAROS HEXSTERN	93	481	30	0,22	20	0,07	106	91	112	104	123	107		99	135	2000
16698	KOCSÉRI ZÚDÍTÓ GEBAL	81	563	19	-0,06	18	-0,03	94	97	107	111	121	94		105	132	2000
18427	BONYHÁDI CSIPET KAMPS	81	1104	34	-0,16	32	-0,11	111	100	86	99	135	108		100	140	2000
18428	GENCSAPÁTI CINKE REX	81	614	31	0,13	23	0,03	114	90	108	122	126	82		96	128	2000
19008	POLÁNYI DRÁVA ZSENGE												120				2000
19227	KOCSÉRI DÜLŐ ROMEL	85	1114	54	0,18	36	-0,04	106	91	108	110	141	82		101	135	3000
19300	BONYHÁDI ÉRMES ROMEL	80	848	32	-0,02	28	-0,02	109	101	106	122	131	106+		106	140	2500
19301	DERECSEKI ÉTLAP SUPERY P												119				2000
19302	DERECSEKI ÉTŰD SUPERY P												116			135	2000
19890	BONYHÁDI EREDMÉNYES DIONIS	86	856	28	-0,1	29	-0,01	109	90	112	113	130	97		99		2000
19958	DERECSEKI ENZIM VIDÁM P												103	101			2000
20063	BONYHÁDI FÜLLER ROMLET	80	1067	48	0,11	33	-0,07	112	87	83	99	138					3000
20064	TEVELI FÜGE DIONIS	80	808	32	0,01	32	0,08	113	94	87	105	132					2500
20259	DERECSEKI FRÉDI ALFA P												116	104			2000
20675	KOCSÉRI FEJLŐDŐ RENE	83	570	26	0,07	20	-0,01	119	92	111	111	123	100		107	135	2000
20947	BONYHÁDI GAZDA RENE	76	466	12	-0,12	13	-0,06	108	103	104	89	116	109		98	133	2000
20948	BONYHÁDI GÖCSEJ HERICH	67	665	21	-0,09	21	-0,04	107	95	85	106	123	103			135	2000
20949	MÁRIAKÁLNOKI GYEPŰ IBIS	80	649	32	0,12	29	0,12	110	93	82	96	130	101		100	136	2500
21168	DERECSEKI GYÖRE SZÍNVONALAS												102	102			2000
21190	JÁKI GURIGA ZSONGLŐR	71	1106	32	-0,19	34	-0,07	99	84	92	102	136	80		99	132	3000
21191	TEVELI GERJEN VALLOMÁS	82	1023	21	-0,33	24	-0,2	119	90	106	109	128	113	103	86	135	2500
21192	KOCSÉRI GÖBÖLY VALLOMÁS	82	673	25	-0,02	17	-0,12	115	98	127	108	122	107		92	133	2000
21521	RÁDÓCI GÖNYŰ EGO	74	886	31	-0,07	26	-0,08	120	89	104	124	130	99		101	136	2500
21522	BONYHÁDI GEREZD WEIPOINT	70	652	31	0,01	25	0,05	118	101	90	111	127	102		102	136	2500
21718	VASVÁRI HUBERTUS ROCKET												118	102			2500
21719	NYÓGÉRI HEGYHÁT ENZIM												102	102			2500
21938	NYÓGÉRI HORVÁT BUZOGÁNY													101			2000
21941	BONYHÁDI HÜVELYK EGO	55	699	26	-0,03	23	-0,02	114	95	92	109	126	113				2500
22168	KOCSÉRI HORTOBÁGY HOFGUT	38	712	25	-0,05	24	-0,01	108	90	85	103	126	111				3000
22389	VASVÁRI IKLAD LEON												121	101			2000
23254	KOCSÉRI JÓKORA GARTH													103			2500

Váci Mihály: Betlehemes

Fehér szakállas mennyek bóbiskolnak
a törten megkönyöklő tornyokon.
Pillámra hull virágzón és elolvad
a súlyos égből egy könnyű szírom.
Elhangzott lépteket őriz a mellem,
szemem gyerekkori csillagokat.
Három fáradt bölcs kételkedik
bennem a betlehemi fényesség alatt.
Lélek-fehér tájon át sorakozva
a gyermekkorba tartó lábnyomok;
a harangzúgás hömpölyögve hozza
a fény gyűrűin ringó templomot.

Báránybéléses köd borul a tájra;
kifordított kucsmákban
állanak az oszlopok;
vasalt csizmában járja
a kopogós földet a fürge fagy.
Mindnyájunk szíve ma-született Jézus,
imádatlan, meztelen didereg.
Várja köré terelt örömök nyáját,
hogy forró párát ráleheljenek.
Parasztok, pásztorok ájtatos gondban virrasztanak,
- szemük a csillagon; jönnek vörös fényét követve:
- hol van, amire oly rég vár a bizalom.

TARTALOMJEGYZÉK

SZAPORÍTÓANYAG ÁRJEGYZÉK	2
VÁCI MIHÁLY: BETLEHEMES	3
ÚJRA ITT AZ ÉV VÉGE	4
FELVEZETŐ TÁBOR TIZENÉVESEKNEK	5
TENYÉSZTÉSI AKTUALITÁSOK	6
A HEGYITARKA TENYÉSZTŐK EURÓPAI SZÖVETSÉGE KONGRESSZUSA SZLOVÉNIÁBAN	7
A MAGYAR TEJÁGAZAT HELYZETE ÉS FEJLŐDÉSÉNEK LEHETSÉGES IRÁNYA	8
TENYÉSZTÉSI STRATÉGIA A MAGYARTARKA NEMESÍTÉSÉBEN	10
ECO-MEAT KFT., NÁDUDVAR	14
SERVET 2000 KFT., SÁRRÉTUDVARI	15
ELŐDEINK NYOMÁBAN	16
Készült a VIDÉKFEJLESZTÉSI MINISZTERIUM támogatásával.	

A Magyartarka Tenyésztők Egyesülete
információs lapja

A szerkesztőbizottság tagjai:
Dr. Holló István
Dr. Húth Balázs
Dr. Polgár J. Péter
Dr. Stefler József

Főszerkesztő: Dr. Füller Imre

Szerkesztőség:
Magyartarka Tenyésztők Egyesülete
7150 Bonyhád, Zrínyi út 3.
tel.: 74/451-022, fax: 74/451-022
e-mail: info@magyartarka.hu
web: http://www.magyartarka.hu

ISSN 1587-9305

Kiadó: Magyartarka Tenyésztők Egyesülete
7150 Bonyhád, Zrínyi út 3.
tel.: 74/451-022, fax: 74/451-022
e-mail: info@magyartarka.hu

Felelős kiadó: Rácz Károly
Lektor: Prikk Orsolya
DTP: Szalai Norbert

Nyomda: Pethő Kft.
Megjelenés: negyedévente 2.000 példányban

Rácz Károly
elnök, MTE

ÚJRA ITT AZ ÉV VÉGE

Megint elrepült egy év. Érdemes egy kicsit megállni és visszatekinteni a mögöttünk hagyott esztendőre. Annyi bizonyos, hogy a kedvező 2012-es év után 2013 összességében gyengébbnek mondható az állattartók szempontjából. A tavalyi aszály miatt eleve rosszabbul indultunk. Kevesebb, gyengébb minőségű tömegtakarmány állt az állataink rendelkezésére, az abrakfélék ára pedig soha nem látott rekordokat döntött, különösen a tejtermelés és a hizlalás költségeit emelve. Gondjainkat tetézte a csapadékos tél, a késői kivitavasodás. Majd a hideg, csapadékos május után újra jött az aszály, a forróság. Szerencsére a szálas takarmányok bőséges első kaszálást adtak. A gabonák jó terméssel fizettek, szalma is lett elegendő. A legnagyobb terméskiesés a kukoricánál, silókukoricánál és a szójánál következett be. Sajnos, sokan csak száraz növényt tudtak silózni, kevés csövel. Az állattartók szerencséjére a bőséges európai gabonatermés következtében a szemes termények ára elfogadható szinten alakult, tehát a költségoldal ma jobbnak mondható, mint 2012 végén. A takarmányozás fontos részét képezik a fehérjehordozók. A kérődzők nem igénylik feltétlenül a szójadarát, aminek az ára most is elég magas. Arról nem is beszélve, hogy az import nagy része génmódosított, ami teljesen feleslegessé teszi a magyarországi szigorú GMO szabályozást. Meg kellene oldanunk állataink ellátását hazai, génmódosítás-mentes fehérjehordozókkal! Költségkímélő alternatívát jelentenek a melléktermékek: DDGS, napraforgódara vagy repedara etetésével szinte teljesen kiválthatjuk a szójadarát. Magas szintű tejtermelés csak megfelelő fehérje-ellátással érhető el. A magyartarka fajta nagy súlygyarapodási képességét bikahizlalásnál főleg abrakos etetéssel lehet kiaknázni, húst pedig fehérjéből tud termelni az állat arányos energia felhasználásával. A gabonafélék alacsony fehérjetartalmából kevesebb hús lesz, az energiából pedig

lényegesen rosszabb hatékonysággal termelt zsír képződik. DDGS-ből 30-40%, napraforgódarából 20-30%-nyi fedezi az intenzíven hizlalt állat igényeit. A repedara is értékes melléktermék, de 10-15% fölött etetve ronthatja a takarmányfelvételt, befolyásolhatja a tej ízét. A legjobb, ha az abrak többi része kukoricából, búzából vagy tritikáléből, esetleg árpából áll. A költségek másik fele – a munkabér, az energia, a gépek és egyéb anyagok – is fontos, de nem az időjárástól függő rész. Remélhetőleg sok állattartó él az állattenyésztési gépek beszerzésére kiírt pályázat adta lehetőséggel. Számítalan új technológiai megoldás tudja segíteni a munkánkat. Jó lenne, ha a telepeket nem a növénytermesztésből már kimustrált gépek szolgálnák, nagy javítási költséget és bosszúságot előzhetünk meg ezzel. Fontos része a pályázatnak a megújuló energiaforrások létrehozását szolgáló berendezések támogatási lehetősége, gondoljunk erre is! A következő tervezési időszakra (2014-2020) a VM, a NAK (Nemzeti Agrárgazdasági Kamara) és az EON programot készít az állattartó telepek részére a melléktermékekből és hulladékokból (trágya, kezelt tej, állati hulla) történő biogáz-előállításra, valamint az ennek melléktermékeként keletkező hő hasznosítására, ezzel is segítve az állattartás jövedelmezőségét. A NAK megkeresését minden tagunk vegye komolyan, és írja le elképzeléseit, terveit, mert jelentős támogatás várható erre a célra!

A gazdálkodás másik oldala a termékeink piaca, ezen a téren ellentmondásos volt a 2013-as év. A tej ára az év eleji szerényebb szintről egészen elfogadhatóvá emelkedett. Reméljük, a tendencia nem áll meg, ha csak a 2015-ös kvótakivezetés nem hoz új helyzetet. Öröndetes, hogy egyre több a helyben feldolgozott kistermelői tejtermék. Ebben a kisebb, főleg magyartarkát tartó gazdaságok járnak az élen.

A vágómarha ára a tejjel ellentétben folyamatosan csökkent. Mára a jó minőségű selejt tehén ára 350 Ft körül, a hízó bikáé 500-550 Ft között, a választott 200-250 kg-os bikaborjú ára 700-750 Ft között alakul. Sajnos, úgy tűnik, el kell felejtenünk a két évvel ezelőtti árakat, hála a telhetetlen, gátlástalan kereskedőinknek – tisztelet a kivételnek – és az őket segítő korrupt vagy felelőtlen pecsétes embereknek. Megint mi, állattartók húzzuk a rövidet. Persze be kell ismernünk, hogy néhányunk közülünk sem erénye a mértékletesség és a becsületesség. Remélem, hogy mindenki tanul ebből a történetből. Fontos lenne a nagyon alacsony (3-4 kg/fő) marhahúsfogyasztást emelni. Ha a vevők jó minőségű húshoz jutnak, biztosan el tudunk mozdulni erről az értékről. A mostani vágómarha-árak már versenyképesek lehetnek a hazai piacon is. Talán a vágópontok üzembe állítása is segít ezen a helyzeten.

Szerencsére az Unió késlekedése miatt idén is kiírásra kerülhetett az anyatehén-támogatás, így támogatási oldalon nincs okunk panaszra. Az MVH működése nem mondható gördülékenynek. Több esetben a késlekedő ügyintézés vagy a rendeletek életszerűtlensége okoz bosszúságokat. A hivatal rendelet-végrehajtó. Az is igaz, hogy sokszor mi állattartók sem teszünk mindennek eleget. Mentségünkre legyen, hogy a sok adminisztráció nekünk legalább olyan teher, mint a hivatalnokoknak a trágyarakás, csak nekik azt nem kell csinálniuk a napi munkájuk után.

Beszélnünk kell az Egyesület tenyésztői munkájáról és rendezvényeiről is. Több sikeres kiállítás, mindenekelőtt az OMÉK és más szakmai rendezvények dicsérik az Egyesület szakembereinek és tagjainak munkáját. A már megszokott színvonalat a jövőben is tartani kell. Tenyésztési eredményeinket az egyre jobb tenyészbikák megjelenése fémjelzi. Egyesületünk

tenyésztői munkája a bizonyíték arra, hogy a régi fajtát és genetikai anyagot megőrizve is lehet versenyképes, a kor követelményeinek megfelelő állatokat tenyészteni. Az Egyesület folyamatosan dolgozik a tenyészértébecslés fejlesztésén. A tudatos szelekció, célpárosítás és teljesítményvizsgálat eredménye az előbbre jutás, a gazdaságosabb termelés. Egyesületünk nagyra becsüli a régi, hosszú évek óta magas színvonalon dolgozó tenyésztőket, de várja és befogadja az új,

főként fiatal és agilis tenyésztőtársakat is. A különböző generációk együttműködése és egysége viszi előre a szakmai munkát. Fel kell hívnom a figyelmet egy jelenségre. Az állami földek bérbeadása, valamint a földtörvény változása következtében sokan gondolják úgy, hogy húsmarhatarással válhatnak a legkönnyebben állattartóvá, és így ki tudják használni az ebből fakadó előnyöket. El kell oszlatnunk azt a tévhitet, hogy a tehenet csak ki kell hajtani a legelőre a bikával, és más dolga nincs

a gazdának, mint hogy eladja a borjút. Ez így csak szerencsejáték, ha sokan gondolják ezt, akkor sok csalódott állattartó lesz, akik mindig másban keresik a hibát, és rossz fényt vetnek a becsületes, megfontolt tenyésztőkre is.

Végezetül megköszönöm minden kedves magyartarka-tenyésztő és egyesületi munkatárs ez évi kitartó, áldozatos munkáját! Mindenkinek áldott, békés karácsonyt és eredményes új esztendő, jó egészséget kívánok!

Szocsics Karolin
táborozó

FELVEZETŐ TÁBOR TIZENÉVESEKNEK

Teljesen bizonyos, hogy a Holstein-fríz Tenyésztők Egyesülete, a Tej Szakmaközi Szervezet és Termék Tanács, az Állattenyésztési Teljesítményvizsgáló Kft., a Hód Mg. Zrt. (Hódmezővásárhely) és a Magyartarka Tenyésztők Egyesülete nagyszerű ötlet mellett állt ki, amikor a tábort szervezni kezdtük. Három magyartarkás érdekeltségű diákot sikerült toboroznunk, akik részt vettek a táborozáson.

A táborlakók egyike, Szocsics Karolin így ír élményeiről:

„2013. augusztus 4-9-ig 13 gyereknek - köztük nekem is - lehetősége nyílt egy Hódmezővásárhelyen megrendezett táborban való részvételre. A helyszínre az ország különböző pontjaiból érkezett a 13 diák. A táborban üszők gondozásá-

val, felvezetésével foglalatokodtunk. Az esemény célja az volt, hogy ebben az 5 napban a lehető legjobban elsajátítsuk a felvezető versenyek menetét és természetesen az előtte zajló előkészületek pontos végrehajtását. A napi többszöri etetés, itatás és almozás mellett mindennap más feladat várt ránk. A délelőtti fárasztó munka után, délután pedig fürdözések és kirándulás keretében kapcsolódtunk ki. Hétfőn megkezdtük az állatok mosdátását és apránként a vezetgetést is, majd kedden már nehezebb feladat, a nyírás következett, ami két napig tartott. Végül a helyes felvezetés technikáját kezdtük elsajátítani. Természetesen minden napot tájékoztatással indítottunk, amikor is a táborban résztvevő felnőttek előadásukban bemutatták a ránk váró feladatokat. A csoportból már többen részt vettek faj-

taversenyeken, show-bírálaton, de volt olyan is, akinek teljesen új volt ez a helyzet. A jól elvégzett munkánk után, pénteken háziverseny keretében mutathattuk be állatainkat és a heti munkánk eredményét. A feladatainkat a hét során párokban oldottuk meg, igazi csapatmunkával. Táborunkra és tevékenységeinkre a média is kíváncsi volt ebben az öt napban, így meglátogatott minket helyi és országos tv, rádió és újság is, hogy mindannyiunk élményeit, tapasztalatait és véleményét megtudják. Ez a pár nap nekünk, táborozóknak szerintem a lehető legjobban telt, és mindenki jó élményekkel térhetett haza. A tábor végére barátságok is kötődtek közöttünk, így az elválás sem volt könnyű, de abban mind egyetértettünk, hogy jövőre, ugyanekkor, ugyanitt találkozunk.”

Együtt a lelkes kis csapat

Dr. Húth Balázs tenyésztés- és marketingvezető, MTE

TENYÉSZTÉSI AKTUALITÁSOK

BEKÖSZÖNTÖTT AZ ÚJ TENYÉSZBIKA GENERÁCIÓ

Ha november, akkor őszi tenyésztérbecslés, új tenyésztérbecslés, fiatal tenyészbi-kák a köztenyésztésben.

Mint ismeretes, a 2010. őszi becslés óta a 2005-ben született tehénállomány tenyész-érték átlaga jelenti a viszonyítási pontot, te-hát azt, amely bázishoz viszonyítjuk a vizs-gált apaállat javító vagy éppen rontó hatását. A hazai tenyésztérbecslési modell az ún. gördülő bázist alkalmazza, amely minden 5. évben emeli a bázispontot, figyelembe véve a magyartarka populációban mutatkozó genetikai előrehaladást.

Az újonnan értékelődött fiatal bikák sorát a 21521 Rádóci Gönyű Ego nyitja 130 TTI-vel és 136 KTI-vel. Gönyűt a Húshasznú Szarvasmarhatenyésztő Bt. egyházasrádóci gazdasága tenyésztette, a májusi tenyész-ében megrendezett szakmai napon számos kiváló küllemű utódját láthatták az érdeklő-dők. Küllemi tulajdonságai közül a nagy rá-mát (120) és a kiváló tőgyalakulást (124) kell megemlíteni. Gönyű apja a német Ego, anyja a 2. laktációban 6612 kg tejet termelt 3,74 % tejzsír- és 3,39 % tejfehérje-tartalommal. Anyai nagyapja a montbeliard ivadék Nes-ztor Aurochet.

A fiatal generáció sorát a 21522 Bonyhádi Gerezd Weiport folytatja 127 TTI-vel, 102 HTI-vel és szintén 136 KTI-vel. Küllemi tulajdonságok közül Gönyűhöz hasonlóan a nagy rámat és jó tőgyalakulást kell megemlíteni. Apja, a német Weiport jó izmoltságot, korrekt lábszerkezetet és magas beltartalmat örökít utódaiba. Anyja a harmadik laktáció-ban 9954 kg tejet termelt 4,90 % (!) tejzsír- és 3,47 % tejfehérje-tartalommal. Anyai nagy-apja a német Randy, amelyre a kiváló küllem és magas tejtermelés volt jellemző. Randy a modernkori magyartarka-tenyésztés egyik meghatározó tenyészbi-kája volt, számos ki-váló tenyészbi-ka ősi sorában megtalálható.

A novemberi tenyészérbecslés alapján ajánlott tenyészbi-ka kört és a részletes ter-melési és küllemi tenyészérbecsléseket az újság utolsó oldalán és az Egyesület honlapján is megtalálják az érdeklődők.

Tovább folytatódott a fajta szelekciós rendszerének korszerűsítése. Számos fóru-mon beszámoltunk róla, hogy a húshasznú magyartarka tenyészbi-kák utódai növeke-dési erélyének és borjúnevelő képességé-nek értékelésére egy egyedmodell alapú tenyészérbecslés-számítást kívánunk kidolgozni. Ennek első lépcsője a 205 napra korrigált borjú választási súly alapján számított nö-vekedési erély tenyészérbecslés-meghatározása volt. A tesztfuttatás sikeresen befejeződött, a kapott eredmények biztatóak, amelyek-ről az évzáró elnökségi és szakbizottsági ülésen számoltunk be. A szükséges „finom-hangolások” után tavasszal megtörténhet az „éles” futtatás, amelynek köszönhetően jövő év nyárára bevezethetjük az új BLUP alapú növekedési erély tenyészérbecslését a húshasznú magyartarka tenyészbi-kák értékelési rend-szerébe. Így hosszú idő után kiválthatjuk az ún. súlygyarapodási viszonyszámot, közis-merten SV %-ot. Az alábbiakban röviden összefoglalom a tesztfuttatással kapcsolatos legfontosabb információkat.

A teszt adatbázis 82.370 termelési, a hoz-zá tartozó pedig pedig 103.850 származási adatot tartalmazott. A termelési adatok közül csak azokat vettük figyelembe, amelyeknél ismert volt a 205 napra korrigált választási súly, a születési év, a tenyészet, az ivar, va-lamint, hogy a borjú anyjának hányadik ellé-séből született. További szűrési feltételként a 205 napra korrigált választási súlyok közül a 100 kg alatti és 400 kg feletti értékekkel bíró borjakat kizártuk az értékelésből. A kiindu-lási pedigrétől csak azokat az egyedeket tar-tottuk meg, amelyek a szűrési feltételek után is rendelkeztek választási súlyadattal, vagy az adattal bíró borjak ősei voltak. Mindezek után az adatfájl 29.162, a pedigrétől pedig 31.780 egyed adatait tartalmazta. A szűrési feltételeknek eleget tevő, választási súllyal és választási életkorral is rendelkező borjakra a saját teljesítményük alapján, míg a további, rögzített teljesítménnyel nem rendelkező, de a pedigrétben lévő egyedekre a rokonaik tel-jesítménye alapján becsültünk tenyészérbecslés-t.

A borjú választási súly tenyészérbecslését befo-lyásoló tényezőként

- a tenyészetet,
- a születési évet,
- az ivart,
- az anya nevelőképességét
- és az ellés sorszámat vettük figyelembe.

A választási súly öröklődhetőségi értéke 0,17, az anya nevelőképességéhez köthető variancia-hányad 0,08 volt. A választási súly alacsony öröklődhetőségi értéke a környezeti tényezők (takarmányozás, év-évszak hatás, stb.) markáns befolyásoló hatására hívják fel a figyelmet!

Az alkalmazott egyedmodell az egyed min-den rokon kapcsolatát figyelembe véve be-csül tenyészérbecslés-t.

A tenyészérbecslés tenyészérbecslés-pontszá-mal fejezzük ki. A tenyészérbecslés-pont az egye-dek átlagos tenyészérbecslését 100-nak tekintve, a 100 ponthoz képest egy szórás-egység = 12 pont eltéréssel fejezi ki az egyedek közötti különbséget. Az átlag feletti tenyészérbecslésű egyed 100 pont feletti (ami súlyban JAVÍ-TÓ), az átlag alatti egyed 100 pont alatti tenyészérbecslés pontot kapott (ami súlyban RONTÓ hatású).

Képletszerűen

$$\text{Tenyészérbecslés-pont} = 12 * \left(\frac{\text{egyedtenyészérbecslés} - \text{átlagostenyészérbecslés}}{\text{tenyészérbecslés-szórása}} \right) + 100$$

A megbízhatóságot az öröklődhetőségi ér-ték és az adat mennyisége alapján számítjuk ki.

A tenyészérbecslés korszerűsítésé-nek következő lépcsője a tenyészbi-kák nőivarú ivadékai borjúnevelő képesség tenyészérbecslésének meghatározása lesz.

Végezetül az év végéhez közeledve en-gedjük meg, hogy minden Kedves Tenyész-tőnknek és Olvasónknak áldott karácsonyi ünnepeket és eredményekben gazdag, boldog újévsztendőt kívánjak!

Dr. Füller Imre ügyvezető igazgató, MTE
Dr. Polgár J. Péter szakbizottság elnök, MTE

A HEGYITARKA TENYÉSZTŐK EURÓPAI SZÖVETSÉGE KONGRESSZUSA SZLOVÉNIÁBAN

2013. szeptember 17-21. között rendezték a Hegyitarka Tenyésztők Európai Szövetsége Kongresszusát Szlovéniában, Ptuj városában.

A Szimentáli Világszövetség és a Hegyitarka Tenyésztők Európai Szövetsége a 2011. évi, Olaszországban megrendezett kongresszuson a szorosabb együttműködésről döntött. A két szervezet közös honlapot működtet, és van Facebook oldaluk is. Ez a döntés először csak annyit jelentett, hogy 2011-től már egy helyszínen rendezték az európai kongresszust és a Világszövetség elnökségi ülését, illetve a Világszövetség kongresszusát és az európai elnökségi ülést, ahogy ez az idei évben is történt.

17-én érkeztek a delegációk Ptujba, ahol regisztráció és a szálláshelyek elfoglalása után este közös vacsora mellett köszöntötték a megjelenteket a vendéglátók. 18-án délelőtt ülésezett az európai elnökség, majd ezt követően a Világszövetség elnöksége. A bizottságok elnökeinek beszámolóját délután közösen tárgyalta a két elnökség.

Az európai elnökségi ülésen a határozatképesség megállapítása után az elnöki és titkári beszámoló következett. Dr. Josef Kucera elnök úr és dr. Georg Röhrmoser titkár úr többek között elmondták, hogy a két munkacsoport – küllem és húshasznosítás – aktívan működött az elmúlt évben. A küllem munkacsoport 2013 májusában Magyarországon ülésezett, melyről az újság előző számában be is számoltunk. A húshasznosítás munkacsoport ülését Csehországban, Brnóban a kiállítással egybekötve tartotta június 14-én. A beszámolóban elhangzott, hogy az ICAR kérelmünket elfogadta, és szövetségünk 2013. január 1-jétől teljes jogú ICAR tag lett. A Copa Cogeca tanácsadó testületben dr. J. Kucera elnök úr képviseli az Európai Szövetséget.

Elindult a Gene 2 Farm program, mely a genom tenyészték meghatározását tűzte ki célul azon országok számára, ahol alacsony a tipizálható tenyészbiák száma. Ezen a programon keresztül Magyarország is rendelkezni fog hamarosan genom tenyésztéssel, ami remélhetően segítségünkre lesz majd abban, hogy a központi sajtóteljesítmény-vizsgálatba mely tenyészbiákat érdemes bevonni, és azok közül melyek lesznek a „kiválasztottak”, akik indulhatnak majd ivadék-teljesítményvizsgálatban.

Titkár úr összefoglalót készített az állatlétszámokról a szövetség tagjaitól kapott adatok alapján.

Az előadásban elhangzott, hogy az összes kettőshasznosítású egyed száma 9,5 millió. Ebből termelésellenőrzés alatt áll 2 millió tehén, mintegy százezer tenyészetben. Ez ugyan 20-as átlagot jelent, de a telepek nagysága 3-900-ig terjed. A tagországok a tenyésztési programot mintegy 13 ezer bikanevelő tehénnel hajtják végre. Kettőshasznosítású fiatal tenyészbiából összesen 600 egyedat indítanak évente ivadék-teljesítményvizsgálatban. A tenyészcélok is eltérnek egymástól. Az összevont tenyésztékben a következő arányokat veszik figyelembe: tej tenyészték: 320-51%, hús tenyészték: 5-35%, fitness tenyészték: 16-46, küllem tenyészték: 0-26.

A hegyitarka húshasznosítású változata 0,6 millió egyedat számlál az európai tagországok között, melyből 80.000 termelésellenőrzés alatt álló egyed, mintegy 14 ezer tenyészetben. Az átlag egyedszám 6, de a kis tenyészetek mellett nagyon nagyok is találhatók ez esetben is. A tenyésztési program megvalósítására összesen 800 bikanevelő tehenet jeleztek, ivadék-teljesítményvizsgálatban mintegy 30 tenyészbiika indul összesen a tagországokban.

Két ország, Szerbia és Horvátország új tenyésztőszervezetet hozott létre, mellyel belépését kérte az Európai Szövetségbe. Az elnökség javasolta a kongresszusnak az új szervezetek felvételét.

A közös értekezleten a bizottságok beszámoltak végzett munkájukról. E témakörben beszéltük meg az Európai és Világszövetség fúziójának menetét is. Az elnökség létrehozott egy 5 fős bizottságot, amely elkezdte a munkát. A bizottság tagjai: dr. Josef Kucera, Csehország, az Európai és Világszövetség elnöke; Bruce Holmquist, Kanada, a Világszövetség első elnökhelyettese; Fred Schuetze, USA, a Világszövetség második elnökhelyettese; dr. Georg Röhrmoser, Németország, az Európai Szövetség titkára, dr. Füller Imre, Magyarország, az Európai Szövetség első elnökhelyettese. A bizottság feladata: 2014-re pontos menetrend kerüljön a két elnökség és a kongresszus elé, hogy azt megvitassuk, és 2015-re befejeződjön a fúzió.

A második napon a 30. Hegyitarka Tenyésztők Európai Szövetsége Kongresszusa szintén meghallgatta a beszámolókat, majd megválasztotta új tisztségviselőit. Elnök: dr. Jozef Kucera, Csehország, első elnökhelyettes: dr. Füller Imre, Magyarország, második elnökhelyettes: Sebastian Auering, Ausztria, titkár: dr. Georg Röhrmoser, Németország, másod titkár: dr. Polgár J. Péter, Magyarország.

A délután folyamán beszámoltak a szlovén tenyésztés helyzetéről, és a napjainkban fontos kérdésekről hallhattunk előadásokat.

A kongresszus további programján - ami tenyésztelátogatáson és kulturális programon – sajnos, nem tudtunk részt venni, mert idehaza megnyitotta kapuit az Országos Mezőgazdasági és Élelmiszeripari Kiállítás, ahol nekünk is akadt bőven tennivalónk!

A MAGYAR TEJÁGAZAT HELYZETE ÉS FEJLŐDÉSÉNEK LEHETSÉGES IRÁNYA A 2014-2020 KÖZÖTTI KÖLTSÉGVETÉSI TERVEZÉSI IDŐSZAK AKTUALITÁSAINAK TÜKRÉBEN

a Tej Szakmaközi Szervezet és Terméktanács tanulmányáról

A CÉL

A többi EU-tagország tejszektorának szereplő-éhez hasonlóan a magyar tejtermelők, tejfeldolgozók és -forgalmazók döntési kényszerhelyzetben vannak. Az EU tejiaci szabályozása 2015-től megszünteti a 30 éve működő kvótarendszert. Előre láthatólag a kvótarendszer kivezetése középtávon (5-10 éves távlatban) átrajzolja majd Európa „tejgazdagsági térképét”, érvényesítve egy kiegyeztetett piaci versenyt és egy ehhez kapcsolódó területi átrendeződést. Az újabb kihívásban nemcsak az európai tejiacok várható „újrafelosztási” szándékát kell látni, hanem lehetőséget is a sikeres alkalmazkodásra, a létező tejszektor gazdasági modell intelligens korrekciójára.

Nemcsak a vertikum szereplői állnak dilemma előtt, hanem a gazdálkodás feltételeit alakító szakmai és érdekvédelmi szervezetek, valamint a gazdaság- és agrárpolitika döntéshozói is. A tejszektor jövője ugyanis nem kizárólag a tehenészetek és a tejfeldolgozók ügye, hanem foglalkoztatási, népegészségügyi, nem utolsósorban gazdasági (erőforrás-gazdálkodási) kérdés is.

A magyar tejgazdagság szempontjából kiemelt feladat a felkészülés, illetve az ágazati szereplők felkészítése a kvótaszabályozás megszűnése utáni időszakra. A Tej Szakmaközi Szervezet és Terméktanács – szakterületükön elismert – 12 szerző bevonásával egy átfogó elemzést készített abból a célból, hogy

- feltárják a magyar tejgazdagság valós helyzetét az EU és azon belül a közép-kelet európai régió viszonylatában,
- meghatározzák a lehetőségeket, melyek háttérrel jelenthetnek az ágazat fejlődéséhez, valamint
- konkrét intézkedéseket kezdeményezzenek annak érdekében, hogy Magyarország a tejiacpi reform kedvezményezettjeként élje meg a változásokat.

„A magyar tejgazdagság helyzete és fejlődésének lehetséges iránya a 2014-2020 közötti költségvetési tervezési időszak aktualitásainak tükrében” című tanulmány megállapításainak, javaslatainak időszerűségét az adja, hogy

még meghozhatók azok a nemzetgazdasági és ágazati döntések, amelyek megalapozhatják a vertikum problémáival adekvát termékpályastratégia kidolgozását, valamint konkrétan meghatározott intézkedések következetes és folyamatos végrehajtását. A döntések meghozatalához jó keretet ad az EU 2014-2020. évi költségvetési időszakával kapcsolatos tervezési munka, a KAP I. pillérben lévő források, a KAP II. pillérben megjelenő források, valamint a strukturális és kohéziós alapok allokációjának kapcsán.

A JELENLEGI HELYZETÜNK JELLEMZŐI

A magyar tej-termékpályára EU-csatlakozás utáni leépülési trendje és mostani állapota alapján van okunk a várható élesebb verseny miatti aggodalomra. A tejtermelés 1700 ezer tonna körül ingadozik, az egy főre jutó tej- és tejtermék-fogyasztás (tejgyejenértékben számolva) az ideális 260-270 kg-mal és az 1987-ben már elért 200 kg-mal szemben a 150-165 kg-os sávban mozog. Nyertesből nettó exportőrök, feldolgozott tejtermékekből egyre inkább nettó importőrök vagyunk. A magyar tejszektor külkereskedelmi egyenlege 2003-ban 25 millió € aktívum, 2010-ben pedig 104 millió € passzívum volt. Pedig tejgyejenértékben kalkulálva durván ugyanannyi (mintegy 600 ezer tonna) tejet viszünk ki, mint amennyit behozunk!

A tejszektor egyik fázisában sem realizálható elegendő jövedelem az adottságok kihasználásához és a versenyben való helytálláshoz szükséges piaci és technológiai fejlesztések megvalósulásához. A tehenészetek közötti szelekció legnagyobb hulláma már lezajlott, a maradék zöménél a további működéshez szükséges minimum-feltételek az utóbbi évek beruházásainak köszönhetően nagyrészt megvalósultak.

A tehénállomány, a tejtermelés és a tej minősége gyakorlatilag 100 %-ban hatóságilag ellenőrzött. Genetikai bázisunk egyelőre az élenjárók magas szintjén áll, a versenyképességnek nem akadály, sőt, a viszonylag magas állománykoncentráció kifejezetten versenyelőnyöket biztosít a magyar tejszektorban. Az egy tehénre

jutó tejhozam az európai élmezőnyhöz tartozik. A felvásárolt tej higiéniai értékmérői kiállják a nemzetközi összevetést.

A fejlődés/fejlesztés szempontjából előnyös körülmény, hogy az ország – és az állattartó telepekhez közeli – területek környezeti állapota általában jó, igen távol áll a további terhelhetőség határától, a környezeti terhelés nem jelent megoldhatatlan kihívást. Jelentős beruházások és fejlesztések valósultak meg az elmúlt években ezen a területen és a tejtermelés technológiai színvonalának javítása tekintetében is.

A világgazdasági árak és költségek alakulása függvényében szélesíthető, gazdagítható a hazai takarmánybázis. Van bőven vízünk, vannak folyóvölgyeink. Kényszer és lehetőség is a gyepgazdálkodás, a szalastakarmány-termelés színvonalának javítása. A lakossági fogyasztás egyre inkább eltolódik a feldolgozott tejtermékek - a sajtok, az ízesített és desszert termékek - felé. A modern tejiipar egyre nagyobb hozzáadott értéket állít elő a nyertesből. Nálunk az ezzel a folyamattal összefüggő fogyasztói igényt/generált keresletet főleg az importcikkék elégítik ki. A magyarországi tejiiparnak tehát ezen a téren is nagy tartalékaik léteznek.

Az ár- és árfolyam-ingadozás várhatóan továbbra is fennmarad. A miénknél olcsóbb (esetenként jobb) tejtermékek behozatali szándéka nyilvánvalóan még inkább erősödni fog.

Legnagyobb versenyhátrányunk – a fejlettebb nyugati tagállamokkal szemben – a hazai fogyasztók viszonylag gyenge fizetőképessége. Ezen a tejszektor szereplői sokat nem tudnak változtatni, bár a differenciálódó igényekhez történő rugalmasabb alkalmazkodással a tejiipar mérsékelhetné az import kiszorító hatását. A velünk egy időben csatlakozó tagországok tejszektoraiával való összevetésben a magyar tehenészetek szakmai mutatóinak többsége állja a versenyt. A nyertesjel előállítás költsége (önköltsége) azonban a nemzetközi összevetésben akár 25-30 %-kal magasabb is lehet. Ebben szerepet játszanak az eltérő makrogazdasági feltételek (kamat-szint, bérleti díjak, különböző adók és hatósági díjak), de a különbség döntő hányadért a hazai magas takarmányköltségek okolhatók.

A tejtermelés biztonságos gazdálkodási kör-

nyezetéhez hozzátartozik a takarmányellátás és részben a trágyakezelés színteréül szolgáló földterület. A közelmúlt és napjaink jogszabályi és eljárási változásai e gazdasági kapcsolat stabilitását érzékelhetően gyengítették. A távlatos üzemgazdasági döntésekhez szükséges ezen összefüggésben a stabilitást erősíteni. Minden prognózis szerint a világ tej-és tejtermék-fogyasztása – a népesség növekedése és fizetőképességének erősödése okán – folyamatosan és dinamikusan emelkedik, van és lesz tehát jelentős potenciális piaca a tejtermékeknek.

A tejszektor sikeres fejlesztésének, alkalmazkodásának stratégiai szempontból két kritikus területe jelölhető meg:

- a takarmánybázis módosítása, a takarmánygazdálkodás és a takarmányozás színvonalának emelése. A hazai takarmányozás túlzottan a kukorica (szemes és siló) felhasználására épül. A növénytermesztés és az állattenyésztés szintén túlzott elkülönülése, valamint a világgazdasági ártrendek miatt azonban a kukorica aránytalanul megrágt. Ugyanakkor a szélsőséges időjárás körülményeket jelentősen veszélyeztet a takarmánytermesztés biztonságát. Versenytársainkat ez a fejlemény alig érinti, mert jóval olcsóbb takarmánybázisra támaszkodnak;
- a nyerstej hazai feldolgozásával olyan termék-előállítás, ami a hozzáadott érték érdemi növelése, a tejfeldolgozási technológia energiafelhasználást csökkentő (ezzel jelentős költségsökkentést eredményező) fejlesztése révén. A specifikumok, a hungarikumok, kézműves termékek és a jó minőségű „tömégárúk” viszonya nem vagyis típusú döntés, az ágazati sokszínűség, a változatos feldolgozó üzemformák jelenléte és a profi tejtermék-előállítás jelenthet valós versenyelőnyt.

A FONTOSABB JAVASLATOK

- Szervezeti, szabályozási és pénzügyi eszközökkel gyakorlat-orientált szaktanácsadói hálózatot kell működtetni, amely a helyzetértékelésben leírt versenyhátrányok lefარგásához képes hozzájárulni.
- A közép- és felsőoktatási intézmények tantárgyainak és tananyagainak áttekintése, a gyakorlati oktatás feltételeinek javítása nélkülözhetetlen.
- Olyan támogatási feltételrendszert kell kidolgozni, amely a tejtermelésre ösztönöz.
- A földbirtok-politika végrehajtása során az állattenyésztők takarmánytermesztési és trágya-elhelyezési igényeit kiszolgáló garanciákat kell beépíteni a rendszerbe.

- A notifikált nemzeti támogatási jogcímeiket 2014. évben indokolt újabb hét évre megújítani az időközbeni költségnövekedés figyelembevételével korrigált támogatási mértékekkel.
- A 2014-2020. évi KAP-reform jóváhagyott döntéseinek nemzeti alkalmazását a kitűzött célokhoz megfelelően úgy javasoljuk kialakítani, hogy a tejtermelési szektor évente legalább 20 Mrd Ft-os közvetlen támogatásokhoz jusson.
- A zöldítés nemzeti szabályait úgy kell kialakítani, hogy az ösztönzés adjon a gyepgazdálkodás és a szalastakarmány-termesztés fejlesztéséhez, az időszaki gyepterületek kialakítására.
- A vidékfejlesztési támogatások területalapú jogcímeinél kiemelt támogatási összeget javasolunk a gyepterületek hasznosítása mellett a szántóterületek környezetkímélő, időszakos gyepgazdálkodási hasznosítására.
- A 2014-2020. évi KAP vidékfejlesztési programjainak tervezése során kiemelt szerepet kell, hogy kapjanak:
  - » *a tenyésztés, a takarmányozás és az állattartás költségeinek csökkentését szolgáló innovatív technológiák bevezetése,*
  - » *állattartási és környezetvédelmi beruházások támogatása,*
  - » *kockázatok csökkentése, illetve az ár-és jövedelem-stabilitás javítására kidolgozandó szabályozási mechanizmusok,*
  - » *tejfeldolgozással, kézműves tejtermékek előállításával foglalkozó üzemek víz-és energiaköltségeiknek mérséklése.*
- A KAP II-es pillérnek fontos célkitűzése és prioritása legyen az innovációs tevékenység fokozása.
- A 2014-2020 közötti időszak egyéb operatív programjainak (GINOP, KEHOP, TOP stb.) tervezése során komplex fejlesztési lehetőséget kell biztosítani egyes kapacitásbővítő és korszerűsítő beruházásoknak.
- Indokolt tovább szigorítani a piaci folyamatok, különösképpen a nagykereskedelmi tevékenységek felügyeletét és szabályozását a tisztességtelen kereskedelmi magatartás, a feketekereskedelem visszaszorítása terén.
- A tejtermékek hazai fogyasztásának érdekében összehangolt közösségi marketing-program kidolgozására van szükség, ami a közmédiában és a kereskedelmi médiában is erőteljesen megjeleníti azokat az üzeneteket, amelyek a kialakult tévhiteket oszlatták a tej-és tejtermékfogyasztás kapcsán.

TOVÁBBI ESEMÉNYEK

A tanulmányt az OMÉK-on **átadtuk a Vidékfejlesztési Minisztériumnak** abból a célból, hogy a javaslatok a kormányzati munkában hasznosuljanak. Az egyes szakterületekért felelős államtitkárságok vezetőivel és szakembereivel megkezdődtek a konzultációk, melynek eredményeként több javaslatunk részletesebb kibontása is megtörténik.

A 2013. november 21-én megtartott **III. Tejágazati Konferencián** a termékpályát, illetve a szakmát képviselő több mint 200 résztvevő – elsősorban a szekcióüléseken – a tanulmányban foglaltakról véleményt is cserélhetett.

A vendégek a plenáris ülésen két külföldi vendégelőadó tolmácsolásában képet kaphattak arról, hogy „Európa” feldolgozó, illetve termelői mire készülnek, a minisztérium helyettes államtitkárnak előadásából azt is nyugtázhatták, hogy az agrárkormányzat a tejszektorra továbbra is fontos ágazatnak tekinti, ezért a javasoltakkal azonos vagy tartalmilag megegyező szabályokat, illetve támogatásokat kíván a jövőben működtetni.

A **termelői szekció** többféle összefüggésben tárgyalta a takarmányozás kérdéskörét. Az egykor előnyt jelentő kukoricatúlsúly a betegségek vagy a költségek miatt már-már hátrányt jelent, ez ronthatja az egyébként kiváló genetikai állomány teljesítményét. Előtrébe kell kerülnie a melléktermékek hasznosításának, valamint a gyepgazdálkodás komplexebb értelmezésének: ne csak a legeltetést tekintjük gyepgazdálkodásnak, hanem a szántóföldi fű-, keverék és fehérjetakarmányok termelését is. Öröndetes az a lehetőség, hogy ez utóbbiak termelése támogatható lehet. A telepi koncentráció előnyeit megtartva a hasznos élettartam növelésével kell segíteni a termelői potenciál növelését. Érdemi előrelépést jelenthet a genomikus tenyésztésközpont bevezetése és üzemi szintű alkalmazása.

A **feldolgozó szekció** több hozzászólója a vertikális és horizontális együttműködés és együttműködés szükségességét emelte ki. Hiányzik a tejtermék körben az az egy-két húzótermék, ami akár hungarikum is lehet, lényeg, hogy a piaci jelenlétet erősítse.

A tanulmányt összességében magas színvonalúnak, a javaslatokat megalapozottnak tartották a konferencia résztvevői, érdemben ezeket vitató vagy megkérdőjelező vélemény nem hangzott el. Mindkét szekció általános véleménye volt: **a két oldal konstruktív párbeszéde és kompromisszum-készsége lehet az ágazat sikerének egyik szilárd alapja.**

Húth Balázs – Holló István – Füller Imre – Polgár J. Péter – Komlósi István

TENYÉSZTÉSI STRATÉGIA A MAGYARTARKA NEMESÍTÉSÉBEN

ÖSSZEFOGLALÁS

A kettőshasznosítású fajták tenyésztésében a tenyészcél világos megfogalmazása különösen nagy körültekintést igényel, hiszen sok esetben egymással ellentétes kapcsolatban álló tulajdonságcsoportokat (tejtermelés-hústtermelés, tejtermelés-funkcionális tulajdonságok) kell a szelekció során fejlesztenünk úgy, hogy közben igazodnunk kell a közgazdasági környezet és a piac elvárásaihoz.

A szerzők célja a magyartarka fajta tulajdonságainak értékelése (hizlalási és vágási tulajdonságok, elléslefolyása, holtellés, perzisztencia, termékenység), a szelekciót lehetővé tevő genetikai paraméterek kiszámítása és egy tenyészértékbecslési modell kialakítása. A hizlalási és vágási eredmények szerint az egyes apaállatok örökítő-értéke között szignifikáns különbségek mutatkoztak. Az üszők és tehenek ellésének lefolyása azonos módon változott havi bontásban. Az üszők és tehenek ellése alapján számított tenyészértékek közötti korreláció laza, ezért javasolják külön elvégezni mindkét korcsoportban a tenyészértékbecslést és az ennek megfelelő bikahasználatot. A fajtában a holtellés gyakorisága csökkenő tendenciát mutatott, a vizsgált évek átlagában 12,9%. A csökkenés ellenére indokolt a tulajdonság indexbe foglalása és az arra irányuló közvetlen szelekció.

A perzisztencia értékszámot érdemben ($P < 0,001$) befolyásolta a tenyészet, az év-évszak, a laktáció sorszáma, a nyitott napok száma, a 305 napos laktációs tejmenyiség és az állandó környezet. Az első laktációban egyenletesebb volt a perzisztencia, mint a második és harmadik laktációban. Az üszők termékenyülését szignifikánsan ($P < 0,05$) befolyásolta a tenyészet, év-évszak, az inszeminátor, a termékenyítő bika, az üsző életkora.

A tehen termékenyülését ezenkívül szignifikánsan ($P < 0,05$) befolyásolta a laktáció sorszáma, az állandó környezet és a laktációs tejtermelés. Az új Kettőshasznú Termelési Indexben (KTI) az indexalkotó tulajdonságok körét a piaci elvárásokhoz és a tenyészcélhoz igazodó súlyozással kiegészítették a hús- és fitness tulajdonságok tenyészértékeivel, így a tej-, a hús- és a fitness-tenyészérték $40\% : 30\% : 30\%$ arányban kerül súlyozásra.

BEVEZETÉS ÉS IRODALMI ÁTTEKINTÉS

A kettőshasznosítású fajták tenyésztésében a tenyészcél világos megfogalmazása különösen nagy körültekintést igényel, hiszen sok esetben egymással ellentétes kapcsolatban álló tulajdonságcsoportokat (tejtermelés-hústtermelés, tejtermelés-funkcionális tulajdonságok) kell a szelekció során fejlesztenünk úgy, hogy közben igazodnunk kell a közgazdasági környezet és a piac elvárásaihoz. A közel négy évtizede kidolgozott első tenyésztési programok világosan meghatározták a tenyészcél, nevezetesen a termelésnövelést a maximális hatékonyság elérése érdekében. Egyre nyilvánvalóbbá vált azonban, hogy a költségcsökkentést és az eredményes gazdálkodást nemcsak a tej- és hústermelés folyamatos növelése, hanem a hosszú hasznos élettartamú, egészséges tehenállományok alapozhatják meg (Guba, 1981; Dodenhoff és Krongmeier, 2001; Sölkner és Miesenberger, 2001; Miesenberger és Fürst, 2003).

A tevékenységük likviditását döntően meghatározó tejtermelés javításáról a hegyitarka tenyésztők nyilvánvalóan nem mondhatnak le, hiszen ez a fajta hosszú távú versenyképességének egyik záloga. Ugyanakkor nem hagyható figyelmen kívül az a tény sem, hogy a tejirányú szelekció hatására a hústermelő képességben

a szelekciós előrehaladás megtorpant, hiszen a nagyobb termeléssel együtt járó tőgykapacitás-növekedés kevésbé fejlett (telt) combizomokat feltételez, amely hátrányosan befolyásolja az izmoltság és a színhúskitermelés alakulását (Dodenhoff és Krongmeier, 2001; Húth és Komlósi, 2011).

Az elmúlt évtizedekben a hegyitarka fajtaváltozatok esetében – a tejtermelő fajtákhoz hasonlóan – a céltudatos szelekciónak és a nagyobb genetikai értékű állományokat okszerűen kiszolgáló tartás- és takarmányozás-technológiának köszönhetően a fajlagos tejtermelés látványos emelkedést mutat (Húth, 2011). Ezzel szemben a fitness tulajdonságok (hasznos élettartam, vitalitás, termékenység) tekintetében már nem figyelhető meg a fenti kedvező tendencia (Komlósi és Húth, 2010). A funkcionális tulajdonságokra irányuló tenyészértékbecslés és közvetlen szelekció Európában elsőként Ausztriában kezdődött a tenyészbiák hasznos élettartam-örökítésére vonatkozóan, amelyet az elkövetkező években a többi értékmérő is követett. A fitness tulajdonságokra irányuló nagy szelekciós nyomásnak köszönhető, hogy a tejtermelés növekedésével párhuzamosan a hasznos élettartam nem csökkent drámaian (Fürst, 2001). Ennek elvi lehetőségét a két tulajdonság között számított korrelációs együttható értéke is bizonyítja ($r = -0,02$), valamint a produktív élettartam, ezenkívül a termékenység és a szomatikus sejtponyszám-tenyészérték közötti pozitív irányú kapcsolat ($r = +0,20$ ill. $r = +0,16$).

A funkcionális értékmérőket nagy gazdasági, tenyésztői és állategészségügyi jelentőségük miatt fogva, valamint az elvárt genetikai előrehaladás elérése érdekében indokolt az összevont tenyészérték-indexben súlyozottan szerepeltetni (Fürst,

Ország(1)	Tej(2)	Hús(3)	Fitness(4)	Küllem(5)
Németország(6)	38	16	46	-
Ausztria(7)	38	16	46	-
Olaszország(8)	44	24	12,5	19,5
Franciaország(9) (Montbéliard)	50	-	37,5	12,5
Svájc(10)	35	20	25	20
Csehország(11)	40	24	36	fitnessben
Szlovákia(12)	60	40	-	-
Magyarország(13)	40	30	30	-

1. táblázat | A termelési paraméterek és a funkcionális tulajdonságok súlyozása az egyes országok tenyésztési programjaiban (EVF, 2006)

1999). A tisztán ökonómiai szemléletű súlyozás azonban a gyenge öröklődhetőség miatt nem eredményez kellő genetikai előrehaladást a populációban. Baumung és Sölkner (1999) szerint a tej:hús:fitnessz 37:18:45 arány a tejtermelés esetében közel 80 %-os, a hús és fitnessz tulajdonságok esetében mindössze 10 %-os genetikai előrehaladást eredményez.

A hegyitarka- (szimentáli) tenyésztő európai és tengerentúli országok tenyésztési programjaiban eltérő súlyozással szerepelnek a termelési (tej, hús), valamint a fitnessz tulajdonságok. Ennek magyarázata az eltérő piaci és társadalompolitikai igényből fakadó különböző ágazati szerepvállalás.

A piaci alapon, elsődlegesen a profitmaximalizálást szem előtt tartó országokban (USA, Új-Zéland, Kanada, Ausztrália) az elsődleges termék-előállításához kapcsolódó értékmérők lényegesen markánsabban jelennek meg a szelekciós indexekben, mint a funkcionális tulajdonságok.

Az európai országok többségében (Németország, Ausztria, Franciaország, Olaszország) e tekintetben teljesen eltérő tendencia figyelhető meg. Ez az agrárágazat felé irányuló társadalompolitikai és környezetvédelmi elvárásokkal magyarázható. Nevezetesen, hogy a mezőgazdaság nem pusztán alapanyag-termelő, hanem egy multifunkcionális ágazat, komoly társadalmi szerepvállalással (vidék-

fejlesztés, falusi lakosság helyhez kötése, tájfenntartás, turizmus stb.). Ezekben az országokban a termelési és a fitnessz tulajdonságok közel azonos súllyal szerepelnek a tenyésztési programokban (1. táblázat).

A SZELEKCIÓS TULAJDONSÁGOK VÁLTOZÁSA (FEJLŐDÉSE) A MAGYARTARKA FAJTA TENYÉSZCÉLJÁBAN

A magyartarka esetében hosszú időn keresztül kizárólag a tejtermelési, valamint a küllemi tulajdonságokra végeztünk tenyészértékbecslést. E tényből következik, hogy a tenyészbírák rangsorolásához kifejlesztett index (kezdetben TTI, később KTI) tulajdonképpen Tej Tenyészérték Indexként volt értelmez-

Tulajdonság (1)	Additív genetikai variancia(2)	Környezeti variancia (3)	Öröklődhetőség (h ²) (4)
Izmoltság (5)	0,20	1,45	0,36 ± 0,19
Életnapi tömeggyarapodás (6)	3425,62	9558,21	0,59 ± 0,26
Hizálás alatti súlygyarapodás (7)	5575,76	19826,50	0,53 ± 0,24
Nettó súlygyarapodás (8)	1324,90	3680,41	0,59 ± 0,26
Vágási % (9)	39,03	427,15	0,27 ± 0,17
EUROP izmoltság (10)	0,08	0,30	0,52 ± 0,24
EUROP faggyú (11)	0,02	0,18	0,36 ± 0,20
Hús % (12)	112,79	334,51	0,57 ± 0,56

2. táblázat | A vizsgált paraméterek genetikai varianciája és öröklődhetősége (Füller és mtsai, 2009)

hető, hiszen az indexalkotó tulajdonságok kizárólag a tejtermelésben fontos értékmérők tenyészértékeire terjedtek ki. Így addig, amíg az elsődleges értékmérő tulajdonságok közül a tejtermelő képességre objektív tenyészérték eredmények alapján (genotípus) tudunk szelektálni, addig a hústermelő képesség esetében pusztán fenotípus alapján, a tenyészbírák KSTV alatt produkált súlygyarapodásából és az izmoltságra kapott küllemi bírálati pontszámra szorítkozhattunk.

A fajta hústermelő képességének javítása szempontjából mérföldkőnek nevezhető a hús tenyészérték index 2004. évi bevezetése. Ennek gyakorlati meghatározását a nemzetközi tenyésztési integráció keretein belül végezzük (Németország, Ausztria, Magyarország, Csehország, Olaszország), kihasználva az európai hegyitarka populáció hasonló genetikai összetételének megbízhatóság-javító hatását. Ez a gyakorlatban azt jelenti, hogy számos hazai tenyészbika ősei (apa, nagypapa) vagy oldalági rokonai (féltestvérek) termelnek a hazaitól eltérő környezetben, amely a számított tenyészérték megbízhatósága szempontjából döntő jelentőségű. Különösen fontos ez a hús TÉB rendszerében, hiszen tenyészbíráként viszonylag szűk létszámú (8-15 egyed) hímivarú ivadék vágása során kapott vágóérték adatok képezik a tenyészérték-számítás alapját.

A következőkben azokat a vizsgálatokat ismertetjük, amelyek az új szelekciós index bevezetését alapozták meg.

A hizlalási és vágási paraméterek öröklődhetősége és tenyésztési értéke a magyartarka fajtában

A vizsgálat során 27 magyartarka fajtájú tenyészbika 352 fajtatiszta bika ivadékának hizlalási, vágási és csontozási adatait értékeltük Harvey's LSML programmal, apamodell alkalmazásával. Az izmoltsági pontszám (1-9), az élet napi-, a hizlalás alatti-, ill. a nettó testtömeg-gyarapodás (g/nap), a vágási %, az EUROP izmoltság és faggyú pontérték, valamint a féltestek színhús %-a szerepelt az értékelésben.

A számított öröklődhetőség az élő állapotban értékelt izmoltság és a hasított testek EUROP izmoltság esetében eltérő, $h^2=0,36$, illetve $0,52$, az EUROP fagygyúság h^2 értéke pedig $0,36$. A testtömeg-gyarapodási adatok (hizlalás alatt, illetve életnapra vonatkoztatva) $h^2=0,53$ és $h^2=0,59$ értéket mutatnak, egybe esve a színhús százalék ($0,57$) öröklődhetőségi adattal. A vágási százalék ($h^2=0,27$) közepes öröklődhetőségű (2. táblázat).

Az izmoltsági pontszámokban a legjobb és a leggyengébb bika ($-0,84$; $+0,80$) tenyésztési értéke között $1,64$ pont különbség volt. A hizlalás alatti gyarapodásban ez a különbség elérte a 200 g/nap értéket, életnapra vetítve pedig a napi 176 g-ot. A vágási százalék ivadékcsoportonkénti átlagai közötti ($57,98$; $60,04\%$) szélsőérték különbség $2,06\%$. A vágáskori életkor $13-26$ hónapos intervallumban szoros, negatív összefüggést mutat a gyarapodási mutatókkal.

A nagy létszámú, azonos körülmények között hizlalt, eltérő apaságú hízó bikák hizlalási mutatóinak értékelése összességében azt mutatta, hogy figyelemreméltó különbségek vannak az egyes apaállatok örökítőértéke között. A hizlalási és vágási paraméterek átlageredményei a hizlalás alatti átlagos gyarapodás (1250 g/nap), a vágási % ($59,11$), a színhús arány a féltestekben ($70,9\%$) magas színvonalú,

Megnevezés(1)		Egyedszám(2)	Átlag(3)	Szórás (4)
Borjú ivara(5)	bika (6)	9508	1,77a	0,007
	üsző (7)	9424	1,70b	0,007
Ellés sorszáma (8)	1.	5758	1,92a	0,008
	2.	4444	1,77b	0,009
	3.	3264	1,76b	0,011
	4.	2398	1,70c	0,012
	5.	1622	1,68c	0,020
	6.	953	1,65c	0,020
	7.	493	1,65c	0,020

Megjegyzés: a-c: a különböző betűvel jelzettek $P<0,05$ szinten különböznek egymástól (9)

3. táblázat | Az ivar és az ellés sorszáma hatása az ellés lefolyására

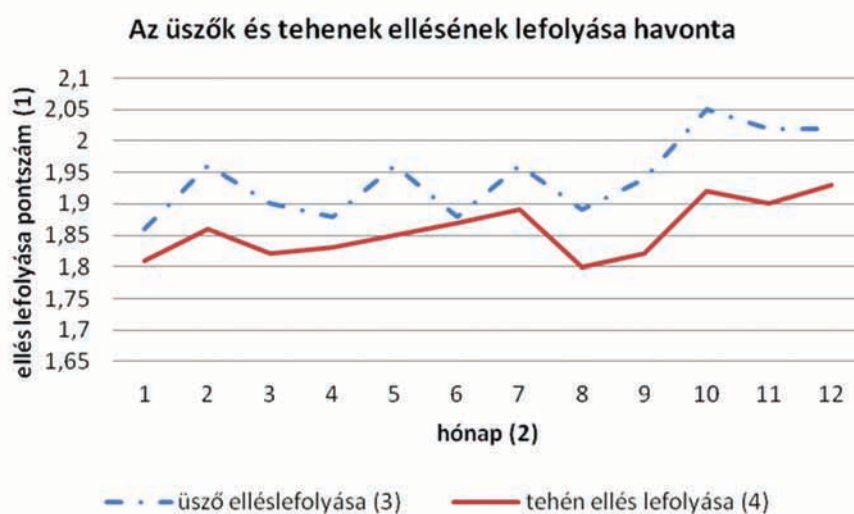
az egyedi különbségekre alapozott szelekció pedig reménykeltő a kettős hasznosítású magyartarka versenyképességét illetően (Füller és mtsai, 2009).

A magyartarka elléslefordását befolyásoló tényezők és genetikai paraméterek

A magyartarka fajtában az ellés lefordására közvetlen szelekciót eddig nem végeztek. Vizsgálatunk célja a tulajdonságot befolyásoló tényezők értékelése, az üszőkori és tehénkori paraméterek becslése, mely lehetővé teszi a tenyésztési becslését és a szelekciót. A 2000 és 2009 között felvételezett 18932 ellés le-

fordulását mint a borjú (direkt) és a tehén (maternális) tulajdonságát értékeltük. A számításokat az eredeti pontszámokon (1-5 pont), másrészt a tulajdonság alapvető normál eloszlására való tekintettel a normalizált pontszámokon végeztük. A modell tartalmazta a tenyésztési évet, az ellés éve-hónapja, a laktáció sorszáma-ivar, az egyed, az állandó környezet, az életkor, a vemhességi idő és a hiba hatását.

A variancia komponens becslést Bayes becsléssel Gibbs mintavételezéssel végeztük, a tenyésztési becsléshez a BLUP eljárást alkalmaztuk. A modellbeli

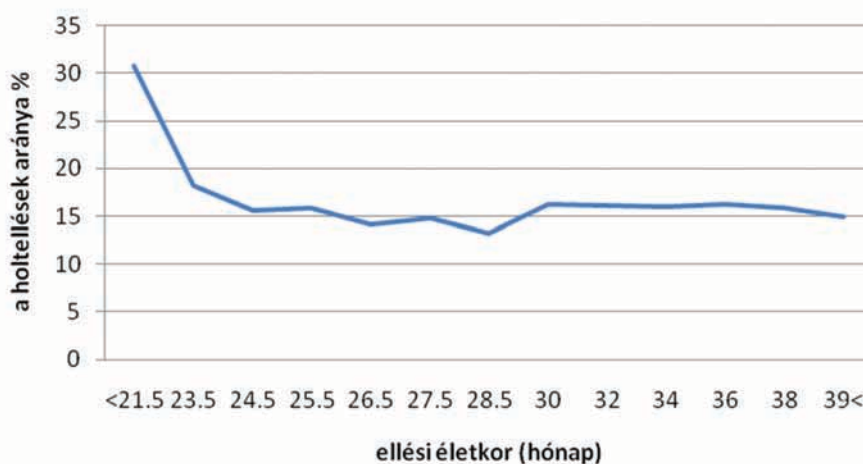
1. ábra

tényezők szignifikánsan befolyásolták ($P < 0,05$) az ellés lefolyását. Az üszők és tehenek elléslefolysása közel azonos módon változik havi megbontásban (1. ábra). Mindkét korcsoportra jellemző a nyárvégi könnyebb, s az októberi nehezebb ellés. A bikaborjak nehezebben születtek meg ($P < 0,01$), a borjak a második és harmadik ellésből azonos nehézséggel születtek, s az ellések sorszámának növekedésével az ellés lefolyása egyre könnyebb (3. táblázat). A genetikai paraméterek legkisebb hibával a normalizált adatokon a vemhességi idő figyelembevételével voltak becsülhetők. Az üsző elléslefolysának egyedi h^2 értéke 0,048, az anyai h^2 érték 0,058 volt, a teheneknél pedig 0,020 és 0,024. A fajtában az egyedi és anyai elléslefolysás közötti antagonizmus csekély mértékű (a genetikai korreláció $-0,0004$). Az üszők és tehenek ellése alapján számított tenyésztértékek közötti korreláció laza (0,2), ezért javasoljuk a két korcsoport adatain külön-külön a tenyésztérték becslését, s az ennek megfelelő bikahasználatot. A vizsgált évek során egyre könnyebben ellettek mind az üszők, mind a tehenek, annak ellenére, hogy a hazai állományban mesterséges szelekció nem folyt, s ez a javulás a természetes szelekció mellett az importált bikák használatának tudható be (Kömlösi és Húth, 2010).

A magyartarka holtellésének jellemzése

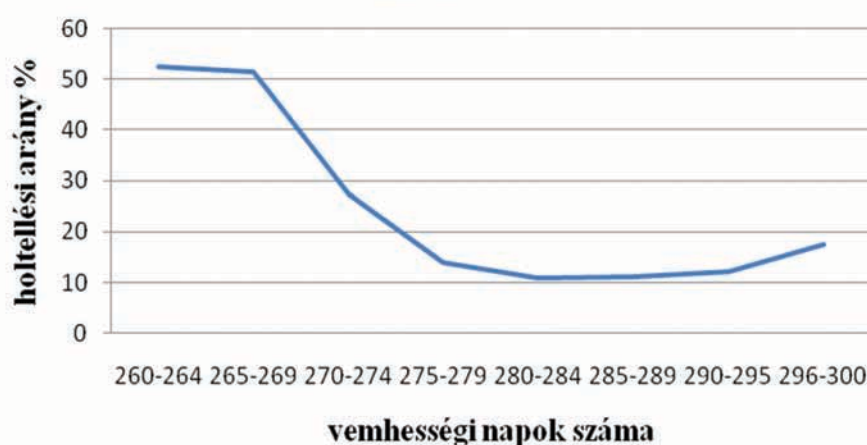
A vizsgálatunk célja a magyartarka fajta üszőkori és tehenkori ellés lefolyásának és holtellésének paraméterbecslése, tenyésztérték-becslése lineáris és threshold (küszöb) modellel, Bayes becsléssel, Gibbs mintavételezéssel. A 2000 és 2009 között felvételezett 33654 elléseket értékeltük. A két tulajdonságra apa-anyai nagyapa modellt illesztettünk. A modellben a genetikai hatások mellett a tenyésztés-év, ellés éve-hónapja, a laktáció sorszáma-ivar, az állandó környezet, a vemhességi idő, a borjazási életkor szerepelt. A fajtában a holtellés gyakorisága csökkenő tendenciát mutatott, a vizsgált évek átlagában 12,9%. Az első elléskor a borjak 15,2%-a, a további ellésekben 11,8 %-a született holtan. Az üszőellés-

A holtellés arányának alakulása az üszők ellésekor

2. ábra

A holtellés arányának alakulása a vemhességi napok függvényében

3. ábra

ben a korai tenyésztésbe vétel hátrányosan hatott az élve született borjak arányára is. A 24 hónapnál fiatalabb korban ellő üszőknél 18% feletti volt a holtellési arány, ezt követően csökkent (2. ábra). A bikaborjak nagyobb arányban, 2,76-szor nagyobb valószínűséggel ($P < 0,001$) születtek holtan, mint az üszőborjak. A harmadik elléskor alacsonyabb, majd ismét nőtt a holtan születettek aránya. Nyáron született a legtöbb borjú élve (88,1%), s télen a legkevesebb (86,2%) (4. táblázat). A 265 napnál rövidebb idejű vemhességnél a holtellés 52%-os volt (3. ábra). Folytatjuk...

Vágó Barnabás
küllelemi bíráló, MTE

ECO-MEAT KFT., NÁDUDVAR

Örömteli, családi hangulatú üzemavató keretében nyitotta meg húsfeldolgozó üzemét a Dembrovszki család, ahol kezdetben két, majd kis idő múlva újabb két főnek adnak munkát. Nádudvar külterületén, a Mihályfalvi úton, a Nagisz Zrt. egykori húsmintaboltja helyén épült fel az Eco-Meat Kft. húsfeldolgozó üze­me. A családfő, Dembrovszki Sándor elmondása szerint az átalakításokat ez év márciusában kezdték meg. A jó szervezéssel végzett építkezésnek köszönhetően a megnyitóra, június 14-re be is fejezték a munkát.

A Dembrovszki család családi gazdaságként már hosszú ideje foglalkozik minőségi magyartarka vágóállatok előállításával a Hortobágyi Nemzeti Park legelőin. Tenyésztük termelés-ellenőrzés alatt áll. Az értékesítés eddig sem jelentett gondot, hiszen a jó minőségű alapanyagot könnyen el lehetett adni, most azonban arra gondoltak, hogy a vágómarha-piacon minőségi prémiumtermékkel is megjelennek.

A húszüzem működéséhez szükséges alapanyagot kifejezetten a Hortobágyi Nemzeti Park területén és annak vonzáskörzetében született és nevelkedett magyartarka állatok biztosítják majd. Az üzem irányítását, a féltettek bontási folyamatait és az értékesítés szervezését ifj. Dembrovszki Sándor végzi majd. Sándor kiemelte, hogy elsősorban steak húsok fogják a fő profilt adni. Ezek iránt egyre nagyobb a kereslet. A háziasszonyok egyre inkább készítenének otthon is marhasültet, ha megfelelő alapanyagot kapnának hozzá. A belföldi mellett természetesen a külföldi piacra is kívánnak törni. Tudják, hogy akár bel-, akár külföldön csak a folyamatosan jó minőségű és kellő mennyiségű termékkel lehet sikeresen megmaradni. A marha vágása utáni feldolgozás – a hozzáadott érték – növeli az értékesítésre szánt áru értékét is, így a piacon tapasztalható instabilizáció csökkenthető.

A szárítással előállított Beef Jerky nevű termékkel a külföldi piacot szeretnék meghódítani. Ez egy szárított marhahús termék, amit a marha bizonyos részeiből lehet csak elkészíteni. A termék előállítása munka- és energiaigényes. Fitness terméként is említik, hiszen alacsony zsírtartama mellett magas proteintartalmat kínál a fogyasztónak.

A marha bontását angolszász módon végzik, így jutnak hozzá jelentős mennyiségű értékesebb steak alapanyaghoz.

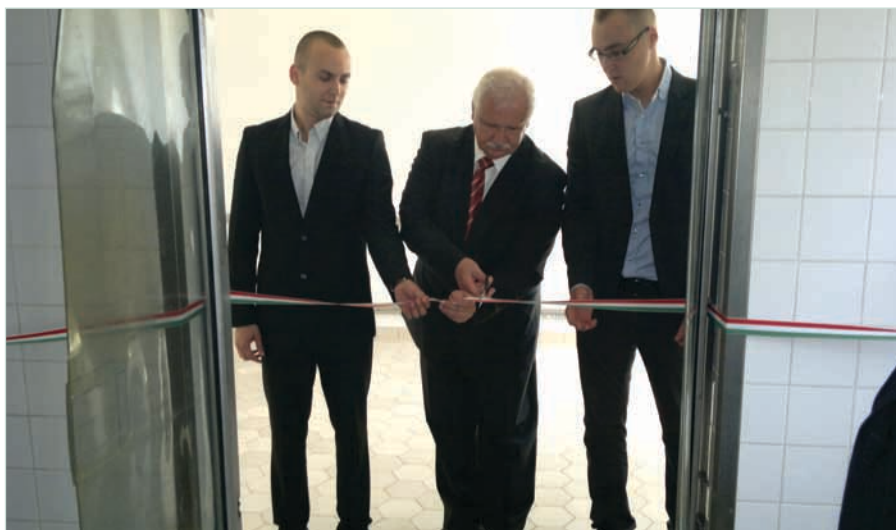
Az állat egyes húsrészeit egyben, jellemzően budapesti prémium kategóriás éttermeknek értékesítik. Az értéktelenebb húsrészeket gulyáshúsként egy húsfeldolgozó vásárolja meg. Fontos szerepet kaphat a hamburger húspogácsa előállítása is, amely vesefaggyú hozzáadásával és különleges fűszerezéssel készül. A szárazáru piacon is szeretnének megjelenni különböző szalámitípusokkal.

A feldolgozó fő profilja kimondottan az érlelt, prémium kategóriás magyar marhahús előállítása és forgalmazása. Óriási siker, hogy a termékük ilyen rövid idő alatt bekerült a Vidéki Ízek hálózatába is.

A beruházás önerőből valósult meg, de a későbbiek során a piaci igények alapján pályázati források bevonásával szeretné-

nek előrébb lépni, fejlesztéseket terveznek. A feldolgozó kapacitása jelenleg napi 700 kg marhahús feldolgozása, csomagolása. A cél az, hogy évi 250 db vég­súlyra hizlalt magyartarka kerüljön ki az üzem­ből feldolgozott állapotban. A család közel 10 éve foglalkozik a veszélyeztetett magyartarka faj­ta­val. Elsősorban a saját gazdaságból kikerülő állatok képezik a vágóalapot, de számí­tanak a környékbeli (Jász-Nagykun-Szolnok megyei, Hajdú-Bihar megyei) gazdák által előállított, jó minőségű magyartarka vágóállatokra is. Kizárólag két év alatti egyedeket dolgoznak fel. Hosszabb távon a bikákon kívül továbbtenyésztésre nem alkalmas hizott üszők vágását is tervezik. Számítanak a Magyartarka Tenyésztők Egyesülete segítségére - melynek ők is tagjai -, hogy az Egyesület közreműködésével a folyamatos minőségi alapanyag-felvásárlás biztosított legyen.

Természetesen Egyesületünk minden segítséget és támogatást megad a Dembrovszki családnak, ahogy eddig is tette, hogy elképzelésüket siker koronázza, és közösen emelhesük a nagyon csekélynek mondható magyarországi marhahúsfogyasztást.

A Dembrovszki testvérek a húszüzem avatásán

Vágó Barnabás
külső bíráló, MTE

SERVET 2000 KFT., SÁRRÉTUDVARI

Tisztelt Olvasóim! Ezúttal rendhagyó módon nem egy tenyészetet fogok Önöknek bemutatni, hanem egy olyan magyartarkát tartó egyesületi tagunkat, aki állati termék feldolgozásban látja a jövőt. Interjúalanyom Nagy Hajnal, a Servet 2000 Kft. ügyvezető igazgatója.

„Régen foglalkozunk már szarvasmarha- és sertésenyésztéssel. A termelés-ellenőrzött magyartarka-állományunkkal tejet termelünk, amit feldolgozónak értékesítünk, egy részét pedig közvetlen értékesítésben adjuk el. Három évvel ezelőtt jött a gondolat, hogy feldolgozott tej- és hústermékekkel szeretnénk a piacon megjelenni, talán így jobb árakat tudunk elérni. Természetesen a folyadék tej értékesítése továbbra is megmaradna. Naponta 700-800 l tejet adunk el 2 tejes kocsinkból. 2012-ben pályázatot nyújtottunk be EMVA Élelmiszeripari beruházások támogatására. 2013 márciusában kezdődhetek meg a kivitelezési munkálatok. Az üzem átadása 2013. október 18-án történt, ahol a nemzetiszín szalagot dr. Fazekas Sándor miniszter úr vágta át. A feldolgozó üzem 2 részből áll, egy tejüzemből és egy kisebb húsrészlezből. A tejüzem kapacitása napi 3000 l tej feldolgozását teszi majd lehetővé. Eleinte havi 10 gyártási napot tervezünk, majd fokozatosan kívánjuk elérni a havi 20 napot. A feldolgozó a Hajnal Tejmalom fantázianevet kapta, mert az üzemnek helyet adó épület hosszú ideig malomként üzemelt. A tej termékcsoport is a Hajnal Tejmalom nevet kapta.

A feldolgozó generál kivitelezését a magyar tulajdonú Agrometál Kft. végezte. A bekerülési költség 136 millió Ft+ÁFA volt, ennek 40%-át kaptuk vissza utólag az MVH-tól.

A termékfeldolgozás ötletét a magyartarka fajtában rejlő potenciál, valamint a folyadék tej és a marhahús nehézkes piaci pozíciója adta. A tejet modern technológiával feldolgozva, de a hagyományos ízek tiszteletben tartásával akarjuk piacra juttatni. Ez volt a vezérgondolat.

Legfőbb tejterméknek a sajtot gondoljuk. Friss és érlelt formában is piacos termék. Natúr és ízesített (kapos, fokhagymás, snidlinges, paprikás stb.) formában egyaránt keresik a vendégek.

Az érlelés történhet 3 hétig, de akár 3 hónapig is. Lehet lágy és félkemény is, de füstölt ízben is

A Lendvai család dr. Fazekas Sándor vidékfejlesztési miniszterrel közösen avatja fel a feldolgozó üzemét

gondolkodunk. Ezenkívül előállítunk túrót, tejfölt, kakaót, vaját, joghurtot natúr és gyümölcsös formában. A mennyiségek menet közben alakulnak majd ki a kereslet függvényében. Már látható, hogy a túróra van a legnagyobb kereslet, viszont előállításuk ennek a leggazdaságosabb. A feldolgozott tej zsírtartalma 4,2%, fehérjeje 3,6%.

Az üzem teljes területe a húsrészlezzel együtt 300 m². Az alapanyagot szarvasmarha és sertés esetében is a saját tenyészetből kikerülő egyedek adják, ahol saját termelésű takarmányt fogyasztanak.

Az állatok vágása Biharnagybajomban történik a vágóhídon, és hasított félttest formájában kerül Sárretudvariba. Az üzem a legkorszerűbb gépekkel és technológiával van felszerelve. A gyártandó termékek a tejtermékekhez hasonlóan korszerű technológiával, de hagyományosan készülnek. Kolbászt, szalámit, parasztonkát, tepertőt és zsírt állítunk elő adalékanyag-mentesen. Az ízesítést saját, kikísérletezett receptúra alapján végezzük.

A sonka 6 hétig érlelt, sókamrában sózott, speciális ízvilággal készül. A szalámi szintén érlelt, paprikás és paprika nélküli változatban, régi recept alapján. A szalonna elérhető lesz sós, füstölt és pácolt formában is.

A saját fűszerkeverékeknek köszönhetően az

elmúlt 20 évben kialakult ízharmónia köszön majd vissza a termékekben.

A jövő sarkalatos pontját adja majd az értékesítés. A tejtermékeket elsősorban a saját tejes autókkal kívánjuk piacra juttatni. A helyi kisboltokat is megkeressük, valamint kialakítottunk egy mintaboltot az üzemhez kapcsolódva, ahol mind a tej, mind a hústermékek megvásárolhatók. Később a környékbeli települések is potenciális lehetőségek lesznek. A közétkeztetésben is terjeszkedni kívánunk, hiszen tejjel már jelen vagyunk itt is.

A debreceni piac is elérhetőnek tűnik, de az iskolatej programban is látunk lehetőséget. A hústermékek és a tőkehús a mintabolt mellett a helyi kisboltokban is kaphatóak lesznek.

A sertést hagyományos bontásban értékesítjük, a marhahúst tőkehúsként és pácolt formában szándékozunk piacra dobni. (rostélyos, hátszín, fehérpecsenye). Nem mindennapi terméként kevert szalámit is kívánunk előállítani, amiben sertés és marhahús ízek keverednek majd.

Számítunk a Magyartarka Tenyésztők Egyesületének szakmai támogatására annak érdekében, hogy mind tej-, mind hús-előállításban segítségünkre legyen, hiszen a feldolgozott termékek minőségét és piaci sikerességét az előállított nyersanyagok alapozzák meg.”

SZARVASMARHATENYÉSZTÉS

A svájci tenyész kiválasztás irányelvei

Irta: Ing. agr. E. Aegerter, Boltigen.

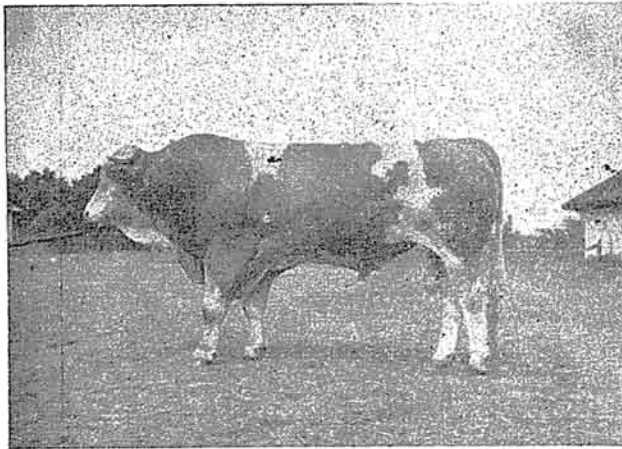
Fordította Hermann Lajos m. kir. gazd. ellenőr, Mezőhegyes

II.

A tenyészérték megítélése a testformák szerint.

A bikának rendelkeznie kell azzal a tulajdonsággal, amelynek az öröklését várjuk tőle. A tapasztalat azt mutatja, hogy az utódok testformái nagyrészt a szülőkre hasonlítanak, de azért ez nem minden esetben van így.

Ez is oka annak, hogy nagyon nehéz minden esetben az állat külső megjelenési formájáról (phänotypus) örökítő képességére, utódjára (genotypus) biztos jóslásokba bocsátkozni, mert a megjelenési formából nem tudhatjuk biztosan, hogy

„Lord“ svájci bika, Jármy Jánosné homoktanyai telivér szimmentáli tenyészetéből.

mi öröklött és mi a környezet és tartás következményeképpen szerzett tulajdonság.

Például: Valamely, fejlődés idejében nyomorúságosan tartott kicsi bika, melynek a magas növekedési képessége öröklődött tulajdonsága, magas növekedésű borjakat fog létrehozni.

Jó tartási viszonyok mellett (cél tudatos etetés és legeltetés) bontakoznak ki az öröklött testformák. Továbbtenyésztésre olyan állatokat keressünk, melyek a kívánt tökéletes testméretekkel rendelkeznek, mert abból arra következtethetünk, hogy utódaik ezeket a tulajdonságokat szintén öröklik.

Mire ügyeljünk a tenyészállat küllemének bírálatakor.

A tenyészállatnak a következő küllemi tulajdonságokkal kell rendelkeznie, ha azt akarjuk, hogy az az állományt javítsa és utódai egységes típusúak legyenek. A szimmentáli bika kívánatos típusa a következő:

Középnagy legyen; a kifejlődött tenyészbika ideális, iránytadó méretei: 152 cm marmagasság, legfeljebb 5 cm ingadozással úgy fel-, mint lefelé, mély, széles és zömök legyen, hatalmas és hosszú mellkassal, dongás oldalakkal és erőteljes végtagokkal. Ehhez járuljon még mindkét ági őseinek többoldalú nagy termelőképessége és az állat másodlagos nemi jellege kimondottan hangsúlyozott legyen.

A jó tejtermelő őstől való származás külső jelei: gazdag, széles és mély testforma, azonkívül puha, könnyen ráncolható, nem túl vastag, vagy durva bőr.

A jó hústermelőképesség jelei: jól elhelyezett, erőteljes izomzat, a csipőn, ágyékon, háton és a combokon (jó nadrág), mély és dongás oldalak.

Jó munkabíróképesség jelei: szabályos állás, erőteljesen felépített test, szabad mozgás, erős, száraz végtagok és jól kötött váll.

A tenyészbika megítélésénél és kiválasztásánál (pl. bika-vásárlás), a bírálati eljárást a *fentiekkal kell kiegészíteni* (utódok, származás, testformák).

A bika küllemi hibái.

Tipushibák: Túlzottan magas mar, hosszú végtagok, lapos, keskeny törzs, benyomott oldalak és felhúzott has.

Formahibák: Durva, nehéz fej, kiálló hátgerinc, keskeny mar, ponty, vagy puhahát, erősen lehúzódtott, vagy keskeny csipő, ormos far, laza váll, fűzött öv, nagy éhgödör, csekélyen izmolt hátsó láb, túlfinom, vagy túldurva végtagok, burkolt, vastag izületek.

Álláshibák: Az első végtagok túlzott kicsavarodása (táncmester állás), túlmeredek, vagy puha csüd és egyenes vagy kardos csánk.

A tenyésztésre alkalmas tehén kiválasztása.

Az egyes tenyésztő elsősorban a *tenyésztésre alkalmas tehének* kiválasztásával és nevelésével emeli állatállományának minőségét. Mivel az utód öröklött tulajdonságainak a jelét az anyjától kapja, az anyaállatnak a kiválasztása is óriási jelentőséggel bír. Azokat a tulajdonságokat, amelyeket mi az utódoktól megkövetelünk, már az anyában is meg kell találnunk. Rossz tejelőképességű tehén lehetetlen, hogy jó tejtermelő utódokat hozzon a világra.

Milyen tehének alkalmasak tulajdonképpen a tenyésztésre. A tehénállományunkban mindig különbséget kell tennünk magas tenyészértékű állatok (elsősorban törzskönyvezett tehének) és tenyészértékkel nem bíró állatok (kizárólag lefejesre használt tehének) között. Csak az első csoportból származó borjúk jönnek számításba továbbnevelés szempontjából, míg a kizárólagosan csak lefejesre használt tehének utódai legjobb ha a vágóhidra kerülnek. Ha állatállományunkban egy továbbtenyésztésre való alkalmas állat sincs, akkor *kifizetődik egyes tenyésztehének vásárlás útján való beszerzése is.*

Minden nőnemű tenyészállattal szemben felállítandó követelmény.

1. A tehénnek egészségesnek és termékenynek kell lennie s ezt a képességét öröklítse is.

Ha valamely állat egészséges és termékeny szülőktől származik és maga is rendelkezik ezekkel a tulajdonságokkal, akkor az ilyenre, mint tenyészetünk alapjára építhetjük fel egész állományunkat. Bizonyos betegségekkel szembeni gyenge ellenálló-képesség és érzékenység a tehénknél rendszerint gyakrabban előfordul, mint a bikáknál. Vannak bizonyos jelek, melyeket már a szülőknél is láthatunk és azok mint öröklött gyengeség, vagy mint bizonyos betegségek iránti érzékenység (tbc., bang, meddő-ség) jelentkeznek, az ilyen állatokat tenyészetünkben kizárjuk. Különösen szigorúan kell elbánni azokkal a tehénnel, melyek már hosszú idők óta nem fogantak. A tehén csipőszalagjainak időn kívüli beszakadása jóval az ellés előtt vagy után, genyes hüvelyfolyás, állandó úzekedési inger, stb. az ismertető jelei az ilyen betegségeknek. Fontos még, hogy a *tőgy egészséges legyen,*

Megszűnik takarmánygondja, ha őszre Nándor-féle **sertéscsemegét**

ültet, mert 10—20 évig arathatja. Nagy fehérjetartalmú. Egy k. holdon 50—60 sertés tenyész-kondícióban tartható. A nyúl, kecske, baromfi is nagyon szereti. Az első 100 db dugvány ára: 6— pengő, azon felül minden további 100 db 5— pengő

Egyedüli árusító:

Kazár magkereskedés
Budapest, IV. ker., Váci-utca 84. sz.

Tavasszal yessen állatainak takarmány-mályvát!
Arjegyék! • Prospektus!

Elődeink nyomában...

egyformán fejlett csecsbimbókkal. Sem a tőgyben, sem a csecsbimbókban nem szabad daganatoknak, vagy más beteges elváltozásoknak lenni.

2. A tehénnek magas tej- és tejszírtelésre kell alkalmasnak lennie és ezt a tulajdonságát örökítse is. Legelső követelmény az, hogy a tehén jó tejtermelőképeséget felmutató szülőktől származzon és maga is jó tejelő legyen. Tehenek, melyek több laktáción keresztül jó etetés mellett sem termelnek többet évente 3000 kg tejnél, a mai gazdasági viszonyok mellett már nem gazdaságosak. A tenyésztet tejszírhozamának emelése szempontjából olyan tenyészvikákat tartunk, melyeknek anyja 3-6%-nál több zsírt termel.

A tej- és tejszírtelés kipuhatólására nélkülözhetetlen eljárás a próbafejés. Értékes tenyészállataink, de minden törzskönyvezett

főfelé, mély, széles és hatalmas mellkas, jó dongás törzs, a nagy- és sokoldalú termelőképeség jelei (jól fejlett tőgy) láthatók legyenek és erős lábain széles alapokon álljon.

Túl magas, keskeny tehének, melyek magas növekedésű családból származnak, tenyésztésre nem alkalmasak. Különös gondot kell fordítani a szép tőgy alakulásra. Azonkívül széles csípője és erőteljes, nem túl finom, jó állású végtagjai legyenek, száraz, egészséges ízületekkel. Nagyon elővigyázatosnak kell lennünk, ha a végtag méretek túlfinomodásra engednek következtetni, vagy ha kimondott álláshibát és rossz csülköket látunk, különösen akkor, ha ezeket a hibákat már az illető állat elődeinél is felfedeztük. A hát, csípő, a hátsó lábak és a váll a munkabírás és a hústermelőképesség érdekében jól izmolt legyen. A tehén járása legyen terelelő és kifogástalan.

Telivér szimmentáli és magyar tarka tehének Teleki Béla gróf zsidói tenyészetéből.

állat is, az évek folyamán lehetőleg több laktáción át ellenőrzés alatt álljon. Számos vezető tenyésztet évek óta nagyszerű eredménnyel ellenőrizteti törzskönyvezett állományát. A tejtermelőképeség megítélésére az úgynevezett *tejelő jelleg ad támpontot*. A tőgy a tejelőképesség nélkülözhetetlen jele. A tőgy legyen nagy és jó helyeződésű, négy egészséges, középnagy, egymástól távolálló csecsbimbó legyen rajta és hátrafelé jól terüljön. Tapintásra legyen mirigyos, kicsit kemény és ne puha, vagy gumiszzerűen nyúlós. Jó tejelőknél bórráncok húzódnak a tőgyről a gátájra. A jó tejelőknek a bőre rugalmas, könnyen ráncolható. A fejük nemes és ne túl nagy, a szutyak pedig jó széles legyen.

Az állatelteltani kutatások bebizonyították, hogy a tejmenyiséget és a tejszírtartalmat egymástól függetlenül örökítő tényezők befolyásolják és azok egymást, mint ahogy be lett bizonyítva, nem zárják ki. Tehát lehetséges olyan állatok tenyészítése, melyek a nagy tejmenyiség mellett még sok tejszírt is termelnek.

Az egyes tenyésztetek célja ne egy-két rekordteljesítményt tejesítő tehén legyen. A tenyésztet szempontjából sokkal fontosabb, hogy a rossz és kevésbé gazdaságos tejelők kizárásával és ne egyes rekorderekkel emelje állományának átlagos tejtermelőképeségét.

A hizlalásra és munkáratermeltség a jó testi felépítésben, jó izomzatban, kifogástalan állásban és terelelő mozgásban nyilvánul meg.

3. A tehén külelemi formája legyen gazdaságos és célszerű és ezt örökítse is.

A gazdának elsősorban jó takarmányértékítő tehének tenyészítése áll érdekében. Ezért jönnek számításba elsősorban a gazdasági típust képviselő állatok.

A középnagy típus az ideális, amelynek irányadó alapmérete 142 cm marmagasság, legfeljebb 5 cm ingadozással, úgy le, mint

A tehén külelemi hibái.

Tipushibák: magas növés, keskeny, lapos mellkas és törzs, felhúzott has és határozatlan nemi jelleg.

Formahibák: túl hosszú és keskeny fej, magas mar, puha hát, pontyhát, ormos far, laza váll, hátsó lábak csekély izmolt-sága, kis tőgy, egyenetlen, rosszul fejlődött tőgynevedekkel, kecsketőgy, túlfinom vagy túldurva szárméretek, rossz csülkök.

Álláshibák: löcseláb, kifordított elsőlábak (táncmesterállás), puha, vagy túlmeredek állás, egyenes csánk.

Mi a vérvonalon való tenyésztés ?

Akkor érjük el a legjobb tenyésztési eredményeket, ha a párosításra kerülő egyedek (tenyészbika és tehén) a kívánt lényeges és öröklődő tulajdonságokban nagy átlagosságban meg-egyeznek és egymás esetleges hibáit korrigálják. Az öröklődő tulajdonságok hasonlósága akkor a legvalószínűbb, ha a párosítandó tenyészállatok a harmadik, vagy negyedik generációra visszamenve egy közös — nagyértékű — apai, vagy anyai őstől származnak. Tehát az értékes vérvonalak egyesítése a cél és ezért beszélünk „vérvonalon való tenyésztésről”. Ez a tenyésztési eljárás lehetővé teszi kiváló tenyésztőknek azt, hogy különlegesen magas tenyészértékű állatokat (az öröklődő tulajdonságok messze-menően világosak) a beltenyésztés hátránya és veszélye nélkül kitenyészthessenek.

A tenyésztésre alkalmas borjak kiválasztása.

A tenyésztésre alkalmas bika és tehén kiválasztásával még nem ért véget a tenyésztői munka, ez a felnevelésre alkalmas borjak megválasztásával folytatódik. Ez a munka, különösen a mai háborús időkben igen fontos, mert felkiismeretlenség lenne,

Elődeink nyomában...

ha a mostani tej- és takarmányszegény világban olyan állatokat nevelnénk fel, melyek a továbbtenyésztésre alkalmatlanok. A borjak szigorú megválogatása a tenyésztőt csalódásoktól és fölösleges kiadásoktól óvja meg.

A felnevelésre alkalmas borjúval szemben felállítandó követelmények.

A borjú kiválogatásakor három fontos feltételt kell szem előtt tartanunk: *egészség, származás és külem.*

1. *A borjú legyen egészséges és korán fejlődő.*

Beteg, gyenge, vézna állatok a vágóhidra valók. (P. rachitikus, stb.)

2. *A borjú egészséges, nagy teljesítőképességű és megfelelő típusú szülőktől származzon.*

Beteg, vagy gyenge teljesítőképességű (alacsony tejhozamú tehén) szülőktől származók, felnevelésre alkalmatlanok. Különösen alkalmas a felnevelésre az olyan borjú, melynek jól tejelő és magas tejszírhozamú anyja van. Az olyan bikaborjú, amely nem törzskönyvezett állományból származik, nem nevelhető fel. Törzskönyvezett állományunk ma teljesen el tudja látni az ország bikaszükségletét (Svájc). A tulajdonképpeni tenyésztőterületen a nőnemű állatokat is fülbélyeggel kellene ellátni. *Igen fontos, hogy a lefejőtehenészetek csak egészséges, jó tejelő anyáktól származó úszőket vegyenek.*

Borjak, melyek magas növekedésű családból, vagy kimondottan típus- és formahibás szülőktől származnak (pl. keskeny mellkas, szűk csípő, rossz, kicsavart lábak, stb.) legtöbbször öröklik ezt a tulajdonságot és ezért a felnevelésre, illetve továbbtenyésztésre alkalmatlanok.

3. *A borjúnak kimondott testi hibája ne legyen.*

A fiatal állat testformáinak megítélésakor a fejlődés sajátosságai sokszor hátrányosan befolyásolják a szemlélt. A test részarányossága a borjúnál más, mint a kifejlődött állatnál. De azért a tapasztalatok alapján már az első évben a jó takarmányértékesítőképesség jeleit felismerhetjük (relatív mellkas-mélység és szélesség és a kornak megfelelő marmagasság).

Hosszú lábú, lapos, keskeny mellkasú, túlfinom végtagú, hosszú, hegyesorrú, erősen benyomott ágyékú, kimondott magas faroktüzesű borjú, melynek még durva állás hibája, dagadt, rachitikus ízületű lába, vagy kimondott színhibája van (pl. tiszta fehér), felnevelésre alkalmatlan. A fejlődés későbbi szakában a nemi jelleget bíráljuk felül és az úszőknél a tőgy alakulását.

A borjaknak céltudatos megválogatása, egészséges, természetes tartása (célszerű takarmányozás), legeltetés, száraz, világos, jól szellőzött istálló) a lényeges előfeltétele a tenyésztés további fejlődésének.

Az állattenyésztési kutatás külföldi otthonai

III. Német intézetek a halgazdaságtan és a tejjgazdaságtan szolgálatára

Irtá: CSUKAS ZOLTÁN DR.

Halgazdaságtan. Az alább felsorolt különleges halgazdasági intézeteken kívül még igen sok biológiai és zoológiai intézet foglalkozik a halgazdaság kérdéseivel. Különösen említenem kell Helgoland, Kiel, Konstanz, Krefeld, Linz, Plön, Wasserburg és Eldena neves intézeteit. Albaum, Westfalen. Anschriften: Münster, Westf., von Kluckstrasse 13. *Lehr- und Versuchsanstalt für Forellenzucht der Reichsanstalt für Fischerei.*

Aschautische, Post: Eschede. Kreis: Celle. Bahnstation: Eschede. *Staatlich anerkannte teichwirtschaftliche Lehr- und Versuchsanstalt der Landesbauernschaft Niedersachsens.*

Hamburg 1, Kirschenalle 47. Institut für Walforschung der Reichsanstalt für Fischerei.

Hamburg-Altona 1, Allee 60. Institut für See- und Küstentischerei der Reichsanstalt für Fischerei.

Hirschberg am See, Sudetenland, Seestrass 141. Abteilung für Karpfenzucht der Reichsanstalten für Fischerei.

Jägerhof, Post: Berlin-Kladow. Bahn: Spandau. Fischerei-Versuchs- und Lehrwirtschaft für Seenwirtschaft der Reichsanstalt für Fischerei.

Königsberg, Preussen, Tragheims Kirchenstrasse 74. Fischerei-Institut der Universität.

Néhai Kerekes György elnökségi tagunk fia, ifjabb Kerekes György jóvoltából került a birtokunkba a hazai tenyésztésszervezés őskorát felidéző folyóirat-gyűjtemény. Hisszük, hogy elődeink magas színvonalú szakmai munkájából a jelenkori tenyésztő társadalom is sok hasznos információt meríthet. Ezért úgy döntöttünk, hogy az újság hasábjain közreadjuk a szarvasmarha-tenyésztés régmúlt eredményeit és emlékeit.

Elődeink nyomában...

Hegytarka Tenyésztők Európai Szövetsége Kongresszusa, Szlovénia 2013. szeptember 17-21.

Elnökségi ülés

Elnökségi ülés

a megválasztott tisztségviselők: Balról jobbra dr. Füller Imre, első elnökhelyettes (Magyarország), dr. Georg Röhmöser, titkár (Németország), dr. Jozef Kucera, elnök (Csehország), Sebastian Auring, második elnökhelyettes (Ausztria), dr. Polgár J. Péter, másod titkár (Magyarország)

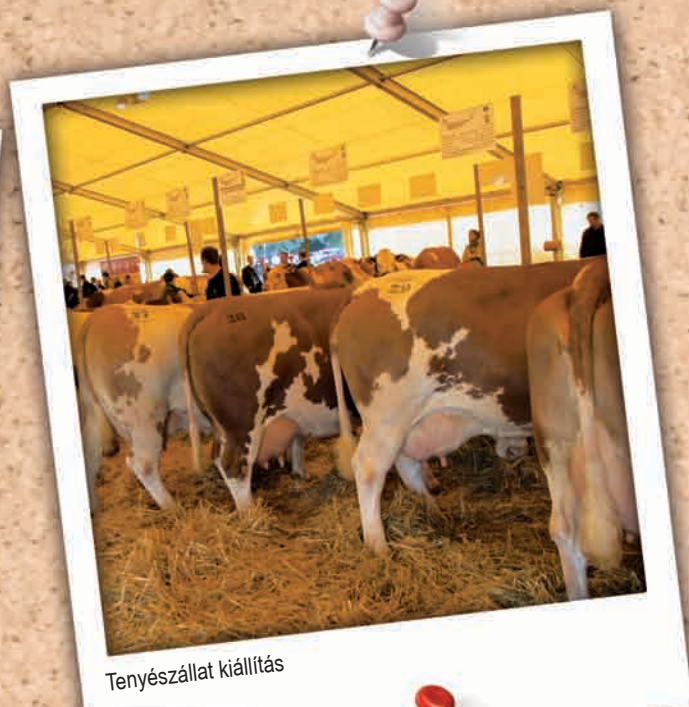
Üzemlátogatás

Üzemlátogatás

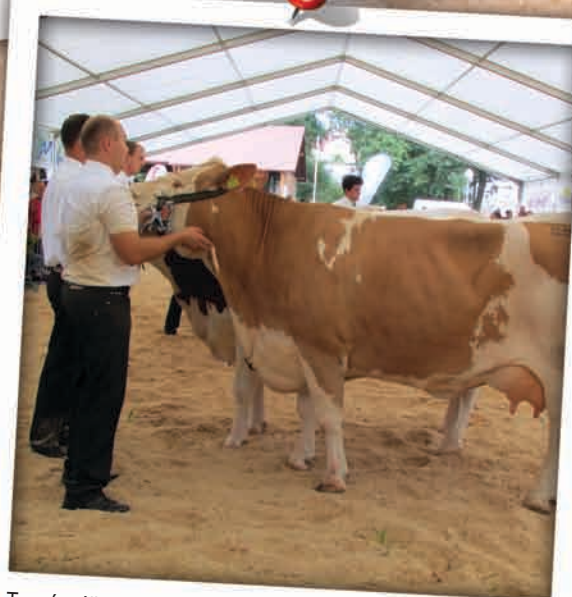
dr. Jozef Kucera és dr. Georg Röhrmoser megköszöni a szlovén kollégák színvonalas szervezőmunkáját

Tenyészállat kiállítás

Tenyészállat kiállítás

Tenyészállat kiállítás

Az új tisztségviselők

Hegyitarka Tenyésztők Európai Szövetsége Kongresszusa, Szlovénia 2013. szeptember 17-21.